

Warmia i Mazury są dla mnie konstelacją punktów odniesienia w sensie geograficznym i krajobrazowym, a także tekstowym i personalnym (osobowościowym). O egzystencji myślę w związku z regionem mojego urodzenia, który tworzy źródło mojej dumy i tożsamości, ale również kompleksów. Warmia i Mazury są „łędem gordyjskim”. Przez wieki splatały się tu tragedie jego mieszkańców, na ogół mocno i niekiedy szczęśliwie w nim ukorzenionych. Kolektywnym zapisem ich kultury, wyrażonej w języku polskim, jest pięć tomów pieśni z Warmii i Mazur, opracowanych przez Barbarę Krzyżaniak i Aleksandra Pawlaka, a wydanych przez Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk w 2002 r. Kłopoty z noszeniem dziedzictwa kulturowego obszaru wykrojonego z Ziemi Pruskiej, dawnych Prus Wschodnich przez Polaka urodzonego siedemnaście lat po zakończeniu drugiej wojny światowej na Mazurach są oczywiste, a mimo to wciąż wywołują napięcia poznawcze i twórcze. Zagospodarowywaniu Warmii i Mazur musi towarzyszyć szacunek do ludzi, którzy budowali/stwarzali, budują/stwarzają i będą budować/stwarzać ten region.

Dzieła:

Max Toeppen, *Historia Mazur*
Wojciech Kętrzyński, *O Mazurach*
Ernst Wiechert, *Dzieci Jerominów*
Siegfried Lenz, *Muzeum ziemi ojczyściej*
Maria Zientara-Malewska, *Baśnie*
Maryna Okęcka-Bromkowa, *Sekretarzyk Babuni*
Erwin Kruk, *Z Krainy Nod*
Alicja Bykowska-Salczyńska, *Autobus do Mokin*
Borussia. Ziemia i Ludzie. Antologia literacka
Hubert Orłowski, *Warmia z oddali*

Osobowości:

Mikołaj Kopernik
Jan Dantyszek
Stanisław Hozjusz
Ignacy Krasicki
Johann Gottfried Herder
Krzysztof Celestyn Mrongowiusz
Gustaw Gizewiusz
Marcin Gerss
Michał Kajka
Emilia Sukertowa-Biedrawina
Karol Małtek

Miejsca:

Jezioro Śniardwy
Pole bitwy pod Grunwaldem
Zamki krzyżackie (Malbork, Olsztyn, Ostróda)
Sanktuaria maryjne w Gietrzwałdzie, Świętej Lipce i Stoczku Klasztornym
Muzea i izby literackie (Ogródek, Pranie, Pierśławek, Zgon, Mikołajki)
Krutynski szlak wodny
Źródła Łyny
Wilczy Szaniec
Kampus Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (Kortowo)

Wrota Warmii (w Bałdach)

Wydarzenia:

Podbicie plemion pruskich w i założenie państwa Zakonu Krzyżackiego XIII wieku

Bitwa pod Grunwaldem 15 lipca 1410 r.

Pokój Toruński w 1466 r.

Powstanie Prus Książęcych jako lenna Rzeczypospolitej w 1525 r. i zaprowadzenie na ich obszarze luteranizmu przez Albrechta Hohenzollerna

Sprowadzenie w 1565 r. jezuitów na Warmię przez Stanisława kard. Hozjusza

Zawiązanie się i funkcjonowanie unii personalnej Brandenburgia-Prusy w latach 1618-1701

Przybranie tytułu „Króla w Prusiech” przez Fryderyka I w Królewcu w 1701 r. i w konsekwencji ukształtowanie się Królestwa Prus

Wojna siedmioletnia (1756-1763)

I rozbiór Polski z udziałem Prus, Rosji, Austrii (m.in. utrata Warmii) w 1772 r.

Okres kampanii napoleońskiej, szczególnie lata 1806-1813

Rozbudowa wodnych, drogowych i kolejowych szlaków komunikacyjnych w drugiej połowie XIX wieku

Zwycięstwo Prusaków w wojnie prusko-francuskiej i powstanie w 1871 r. Cesarstwa Niemieckiego (II Rzeszy Niemieckiej) na czele którego stanął król pruski Wilhelm I

I wojna światowa, a szczególnie działania wojenne na Mazurach od sierpnia 1914 r. do lutego 1915 r. (m.in. bitwa pod Tannenbergiem)

Plebiscyt w sprawie przynależności państwowej niektórych terytoriów w Prusach Wschodnich przeprowadzony na mocy Traktatu Wersalskiego z 11 lipca 1920 r. (przeegrany przez stronę polską)

Gehenna ludności Prus Wschodnich w styczniu 1945 r.

Ogłoszenie 25 lutego 1947 uchwałą nr 46 Alianckiej Rady Kontroli likwidacji państwa pruskiego

Zasiedlanie obszarów, nazwanych oficjalnie po wojnie Warmią i Mazurami, przez ludność z Kresów i innych regionów Polski, a następnie działania władz na rzecz stworzenia społeczeństwa monokulturowego i jednolitego etnicznie

Powstanie województwa warmińsko-mazurskiego 1999 r., a także Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie